

po polju ali kjer koli drugod, se mi zdí, kakor de bi bil v ptujim kraji; skor nič ne poznam in ne vém prav ime novati, kar rastljinstvo in scer natorstvo zadene.“ — To je žalostna pa gotova resnica! Silno koristno in potrebno bi tedaj bilo, de bi se prihodnjic tudi v nižjih šolah natoroznanstvo v nemar ne pušalo, in nar poprej povsod domače dobro učilo, potem še le ptuje; takó naj bi se ravnalo v rastljinstvu, rudninstvu in živalstvu; v pervih šolah naj bi se začelo in potem sledilo po več žolah naprej, tudi šolski mladosti ženskiga spôla naj bi se priložnost dala, sej nekoliko v rastljinoznanstvu se podučiti.

Po takim podučanju bi se še grozno veliko dobriga človeštvu skazalo, marsikaj noviga bi se še znajdlo, in marsikaka škoda in nesreča bi se odvernila.

Iz té razlage, čeravno le ob kratkim dane, lahko zapopadete veliko dobroto in koristnost, ktera iz rastljinstva za ljudi in živalstvo izvira, in tudi to de je silno velika petreba za šolsko mladost obojiga spola se ga v šolah učiti.

Vas pa, ljubi moji! letó še posebno zadeva in veže, se v rastljinoznanstvu, kar je moč, na tanjko učiti, zató kér si boste zdravilne zeliša tudi sami nabirali, ki vam bojo kakor orožje zoper bolezní služile; pa tudi zató, de boste vedili in mógli prav presoditi, ali je ta ali una rastljina po spašnikih, senožetih in hribih za živino dobra in zdrava ali pa škodljiva in morebiti clo strupena.

Zavolj tega vam, ljubi učenci, še enkrat prav živo priporočim, de se tega uka pridno poprimete, in de se boste serčno prizadevali, se vsih téh reči, kar je le mogoče, na tanjko navaditi, zató de se jih boste zamógli pri svojih opravilih tudi prav poslužiti. Sej bo vse to le v vaš dobiček, in v prid naše ljube domovine.

Znabiti, de vam morebiti kak nasprotnik te potrebne vednosti poréče: „čmu vam bo to?“ Tako puhlo glavo podučiti, bi ravno toliko zdalo, kakor zamorca umivati. Kdor kaj taciga zamore govoriti, je ali neveden, de Bog pomagaj! ali pa je hudoben in vam nevošljiv za vednosti, ki si jih boste pridobili: on pa v támi tapa!

Iz Koroškiga.

V 17. listu „Novíc“, smo pod napisam „v slovenskih zadevah“ omenili nekiga grozivniga pisma, ki ga je s podpisam „v. J. iz Pliberka“ gosp. Ricci, vrednik časopisa „Deutsche Monatschrift aus Kärnthen“ prejel, zató kér se je za pravice Slovincov potegnil. Podpis: „v. J. iz Pliberka“, kteriga se je skriti pisáč polastil, je zapeljal ljudi, de so sploh mislili, de tisto gerdo pismo je žlahni Jakomini iz Pliberka pisal, zató kér v Pliberku nobeniga družiga ni, ki bi se v. J. pisal, kakor v. Jakomini. To je — se vé de — gosp. Jakomini zvedel, in kér on kaj taciga nikdar ni pisal in še mislil ne, je v dopisu na gosp. vrednika v poslednjim (7.) zvezku imenovaniga časopisa hudobno nesramnost pisáča, ki se je pod ptuje imé skríl, z moško besedo odkril in toliko resnične besede govoril, de se ne moremo zderžati, nekoliko verstíc iz tega razjasnjenja povzeti, kar toliko raji storimo, kér je gosp. Jakomini eden tistih poštenih Nemcov, ki Slovincam nikakor nočejo njim povstavi podeljenih narodskih pravíc kratiti. Potem, ko gosp. Jakomini sirovost in neotesanost skritiga pisáča, kteriga orožje je le hudobno natolcevanje, spodobno pretrese, pravi na dalje: „S tako spako se prepirati, bi ne bila nobena čast in bilo bi tudi prazno delo. Naj stopi pisáč iz svojiga berloga, in naj se imenuje! Je to, kar je pisal, pošteno mislil in je morebiti le narobe povedal, naj očitno pod svojim imenom to izgovorí, kar je v dopisu le skrivéj storil. Do-

kler pa tega ne storí, je le ôsa, ki na sadih gloda, — je krota, ki s svojim trupam cvetlice oskrunuje, — je červ, ki v tamoti pod zemljo rije in korenine naržlahnejših rastljin spodjeda. Kdor móže, ki očitno zapanje vživajo, iz skritiga berloga natolcuje, brez de bi dela dokazal, ki so nepravne: tak človek je tolovaj (Bandit), kteriga vsak pošten človek zaničuje. Tisto natolcevanje, ki ga je neotesani pisáč izustil, je takó prešerno in sirovo, de ne zasluži družiga, kakor zasramovanje. Jez sim popolnoma zadovolin, če dobri, pošteni in pametni móže mojo pošteno voljo spoznajo in jo obrajtajo. Vsakimu človeku pa po njegovi storiti, ni ne meni, in nobenimu na svetu mogoče. Kdo je draživec in nepokojnež: ali tisti, ki postavne pravice terja, ali tisti, ki to pravično terjanje natolcuje, to vé ljudstvo dobro razločiti. Cesar so v patentu od 4. marca 1849 vsakimu avstrijskemu narodu dodelili nedotakljivo pravico do varstva in oskerbovanja njegove narodnosti in njegoviga jezika. Ravnopravnost Slovincov na Koroškim so vnovic poterdili v patentu 30. decembra 1849, ko so deželno vstavo za Koroško kronovino podpisali. Iz te podlage izvirajo vse naznanila postav in ukazov tudi v slovenskim jeziku za Slovence na Koroškim, ki jih razglasuje državni in deželni zakonik. Če tedaj Koroški Slovenci terjajo, de naj se jim po tem izgledu sploh vse postave in ukazi v slovenskim jeziku razglasujejo, imajo pravico to terjati in ne terjajo nič družiga, kakor to, de naj državni služabniki povelje cesarja natanjko spolnujejo. Vsako odšipovanje od te natanjčne spolnitve, vsako pretresovanje: ali je to razglasovanje v slov. jeziku potrebno ali nepotrebno, je že pregreha zoper cesarsko povelje in zoper pokoršino do dane postave. Zdej ni več prašanje, ali le nekteri Slovenci natanjčno spolnovanje cesarskiga ukaza terjajo, ali pa vsi. Vsak ima pravico to očitno terjati, in gotovo sleherni nemški Korošec, ki spozná potrebe današnjiga časa, in ki svojo domovino resnično ljubi, se bo ti terjatvi pridružil.

Prazno govorjenje je, če kdo pravi: saj omikani Slovenec tudi nemški jezik razume, neomikani pa ne zna ne nemško ne slovensko brati. Slovesna beseda cesarjeva, ukaz vladarja le veljá, in nihče nima več pravice, spolnitev te oblube po svoji glavi razlagovati. Tudi je laž, de Slovenci na Koroškim naznanovanja postav v slovenskim jeziku ne želijo in de jih brati ne znajo, kér slovenske molitevne in pobožne bukve, pratike i. t. d., ki jih slovensko ljudstvo bere, brez vsiga besedovanja kažejo, kaj de je resnica. Če kdo pravi: de poslovenjene postave niso ljudstvu razumljive, je to le dokaz, de se niso pravi prestavljavci izvolili, — in potem ni nobeniga družiga vprašanja, kakor za take prestavljavce skerbeti, ki naroda jezik ravno takó dobro zadenejo, kakor tisti, ki molitvine bukve in pratike pišejo. De se pa mora pri postavah in ukazih veliko sploh nerazumljivih besedí iz družih jezikov na posodo vzeti, ne more drugač biti, saj tudi skoraj vsaka postava v nemškem jeziku ima veliko ptujih besedí. *) — Bodite pravični vsakimu, ako hočete, de bojo tudi drugi vam pravični, in pokažite svoj dohranivi duh (conservativen Sinn), s kterim se toliko bahate, v spoštovanju cesarjeviga povelja, v natanjčnim spolnovanju njegoviga ukaza, in v opušanju vsiga pretresovanja, ktero — de prav z rahlo besedo govorim — se vam clo ne spodobi! Tudi terjanje Slovincov, de se jim ravnopravnost zastran jezika

*) Prestavljavci in jezik niso vselej krivi, ako prosto ljudstvo vsih besed v razglasih ne razume. Kakó bo ljudstvo besede razumelo, ako reči ne zapopade, ktero beseda zaznamva? Taka je povsod in pri vsih narodih.

v šolah in v pisarnicah ne krajša, je sveta pravica, od cesarja obljubljena, zagotovljena, podpisana. Kdor se pregrehe zoper to pravico kriviga stori, le ta je draživec (Wühler), ne pa tisti, ki mir pridigva s spolnitvijo vzajemnih pravic, in k prijaznosti in spravi opomina. Venec miru in sprave darujte vselej možu, kateri pot k zlogi (Einigung) pripravlja, serca za poterpljenje ogréva, in svitlost pravice in resnice razodeva! Kdor se pa o razdraženih časih, kakor so današnji, pri svojim prizadevanju za zložnost in bratinstvo med protivnimi strankami ne vstraši ne zaspoznanja, ne sovražtva ne očitovanja — temu pa še posebno podajte venec domoljubja; on ga ravno takó zasluži, kakor vojak v vojski, ki svoje življenje za samostojnost in čast domovine vaga!

Žaljíce

na grobu

„Lavoslave Kersnikove“.

Jedna rožca omedlela,
Jedna zvezda se vternila,
Rodoljubnja zvesta mila
Je od majke slovo vzela. —

Svetjem kinča čas gorice,

Tratam daja nov opás;

Plja iz hribov vun vodice,

Ziblje žita polni klas.

Vse se rožce v nove krila

Tisučbojne stiskajo;

Iz borščičev se hladila

Nove pesmi slišijo.

Vse pripravljeno sprejeti

Je kraljice rož porod,

V ljubopolnim se trepeti

Kinča, snaži vse povsot.

Zelena glavica miga

Kviško divna vùn iz tla,

Sterga mrežce — se zažiga

Krasna rožic rožica.

Njeni duh se krog razlija

Blesk leskeče poljem krog;

Hvale njene harmonija

Polni polje, hrib in log.

S tmíne krili noč objame

Vse natvore svete hrame,

Iz goré vihar perpiše

Strelna pali, grom buči:

Rožca mertva tam leži,

Polje je pokopališe . . .

Božja roka svit raztresa

Čez nezmerjene nebesa;

Zvezda se pri zvezdi sveti,

Da se će obnebje vneti.

Pod svitljavo se sprehaja

Tam mladeneč, si napaja

Z duham žarene višave

Čutke serca, misli glave;

In na zvezdo tje oberne

Svoj pogled — pomen ji daja,

Si izvoli luč jo raja —

Kar se vterne — v tmíne černe . . .

Mati mile duše perve dnove

Čuti lesketati iz prostosti,

Urno kliče zveste vkup sinove,

Hčerke zale v slavni zbor kreposti.

Vdati toku nje besed se more,

Komu serce ni še okamnelo,

K pervorojene svitlôbi zore,

Vabi svojo domovino celo.

Vkupej vabi si mladence, dive,

Svoje harpe čudotvorne glase,

In razdiha v narod pesme žive,

Da ji serce pamet, roka vda se. —

Lavoslava! Tebi je nosila

Solza ljubavi do nje nezmerne,

Ti z besedo, s petjem si ganila

Sine, hčere, materi neverne.

Oče Tvoj — on biser domovine —

Sive glave že, se duše vnete

Blagoslovil sam je Tvoje čine

Z gorko solzo, s kapljo duše svéte.

Mati, bratje, znanci — vsi, vsi Tvoji

Jokajo se na prezgodnim grôbi;

Ah nikar, nikar! saj v slavnim broji

Rodoljuben je v neba svitlôbi.

Alj Slovenija, mogočna mati,

Sama se po svoji hčerki zali

Solz nemore, noče se zderžati, —

Ah zakaj bi mi se ne jokali! Kamnogorski.

Novičar iz Ljubljane.

Včeraj pópoldne so prišli svitli nadvojvoda Janez na poti v Terst v Ljubljano. Kér ravno Novice v natis gredó, bomo prihodnjo sredo od tega veseliga prihoda več povedali. — V nedeljo so zbrani deležniki slovenskiga glediša v Ljubljani poterdili postave, po katerih se bojo zdej berž razpisale darila po 100, 80, 60, 50 in 30 gold. za nar boljši slovenske igre, in se bojo igravci in igravke najeli. Od vsiga tega tudi drugi pot kaj več. — V podeljik je vidil nek Ljubljančan Vipavca česnje v Graškim kolodvoru prodajati, ki se je po železnici tje podal. Prav je to; tode česnje so bile precej drage, funt po 17 krajc. srebra. — Barovnica, vas blizo Verhnike, je v saboto skorej cela pogorela, — le sreča je še, de imajo pogorelci večidel svoje pohištva zavarovane.

Novičar iz mnogih krajev.

Tudi v Gorici in Celjovcu, kakor po celim Goriškim in Koroškim, so bili cesar z veliko častjo sprejeti. Za uboge v Terstu in Istrii so podarili 5000 gold., za uboge v Celjovcu pa 800 gold. — 23. t. m. so srečno na Dunaj nazaj prišli; pa na Dunaji, ko so se v kočii s svojo materjo v mesto peljali, bi se jim bila kmalo velika nesreča prigodila: konji so se splasili, pa k sreči so jih ljudjé, ki so na pomoč prihiteli, kmalo vstavili, de se ni nič hudiga zgodilo. Kakor je bilo ta dan življenje našiga cesarja v nevarnosti, v še hušji nevarnosti, pa na vso drugo vižo, je bilo pred ta dan življenje Prajsovskiga kralja, kteriga je v Berlinu nek izslužen vojak, 39 lét star, Sefeloge po iménu, s pištolo vstreliti hotel, ravno ko se je hotel kralj na železnico podati. K sreči je kralj z desno roko se vbratil, de krogla ni v persi šla, ampak je le roko ranila. Rana je velika, pa vunder ni nevarna; grozniga hudo-delca so berž zagrabili, in ljudstvo bi ga bilo stergalo, ako bi ga ne bila kraljeva straža ubranila. — Iz Ogerskiga in Českiga je prišlo spet veliko bakra (kufra) na Dunaj, iz kteriga vedno krajcarje kujejo; tistih po 2 krajcarja ne kujejo več, zató kér so preokorni. — Med Karlovcam polep Save in med Reko bojo velko eesarsko cesto delati začeli. — Ministerstvo je dobilo iz mnogih dežel našiga cesarstva oznanilo, de žita in klaja povsod prav dobro kažejo; posebno v Banatu, kjer žito že več lét ni takó lepo stalo. — Saboto pred Binkuštni je strašna ploha in toča strašno škodo storila od Brežic do Rajhenberga. V Zdolski in Videmski fari je clo vse pokončala, takó de so ti reveži usmiljenja in pomoči še skoraj bolj potrebni, kakor pogorelci. 21. dan t. m. se je začelo v deržavnim zboru v Parizu tisto imenitno posvetovanje zastran nove volitne postave, zavoljo ktere se nekteri silne prekucije na Francoškim bojé. V Parizu in tudi po deželi je še vse mirno.

Popravek.

V poslednjim »Novičarju iz Ljubljane« se je pogršek vrinil pri naznanilu vožnje po železnici; namest »vsako nedeljo in pondelj« bëri »vsako nedeljo in vsak praznik« ako bo vreme lepo i. t. d.